

самого поняття «практика ЄСПЛ», а також нечіткістю законодавчих приписів щодо того, яка саме практика суду є джерелом земельного права – у справах проти України чи вся практика взагалі.

Отже, до джерел земельного права України необхідно відносити Конвенцію про захист прав людини та основних свобод 1950 р. і практику ЄСПЛ. Серед джерел земельного права України практику ЄСПЛ можна розглядати як інтерпретаційно-правовий прецедент. Застосування практики ЄСПЛ як джерела земельного права України ускладнено відсутністю систематизованих рішень цього Суду у сфері земельних відносин, а також нечіткістю законодавчих приписів щодо того, яка саме практика ЄСПЛ є джерелом земельного права – у справах проти України чи вся практика взагалі.

ЩОДО ПРОБЛЕМ РОЗРОБКИ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ПРОГРАМ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ

Ковальчук Т.

(кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри екологічного права Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

В теорії земельного та екологічного права розробка та затвердження загальнодержавних та регіональних програм використання та охорони земель розглядається як багатоаспектне поняття: як складова формування державної земельної політики [3; 5], як одна із форм планування використання земель [2, с. 255], як складова реалізації такої функції екологічного управління як екологічне прогнозування та програмування [1].

Правовою основою розробки та затвердження державних та регіональних програм використання та охорони земель в Україні є норми ст. ст. 85, 116, 142 Конституції України (1996), законів України «Про державні цільові програми» (2004), «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010), п.16 ч.1 ст.43 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997), ст.6 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991), ст. ст. 6-9, 177-178 Земельного кодексу України (2001), ст. ст. 9-12, 15, 16, 25 Закону України «Про землеустрій» (2003), Закону України «Про засади державної регіональної політики» (2015) та інших законів, постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм» від 31 січня 2007 року №106, «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 6 серпня 2014 року № 385 та інших підзаконних актів.

Згідно зазначеного вище законодавства, загальнодержавні програми використання та охорони земель розробляються з метою забезпечення потреб населення і галузей економіки у землі та її раціонального використання і охорони відповідно до програм економічного, науково-технічного і соціального розвитку України та затверджуються Верховною Радою України.

На сьогодні однією з проблемою формування державної земельної політики є відсутність затвердженої Верховною Радою України загальнодержавної програми використання та охорони земель. При цьому доцільно зазначити, що така програма була розроблена в 2004 році «Головним науково-дослідним та проектним інститутом землеустрою» на замовлення Державного комітету України із земельних ресурсів. Серед очікуваних результатів виконання Програми були визначені: забезпечення перерозподілу земельного фонду між галузями економіки, оптимізація структури земельних угідь, зменшення сільськогосподарської освоєності та розораності території, зупинення процесів деградації ґрунтового покриву, створення стійкої системи нарощування біоресурсного потенціалу земель, збільшення питомої ваги земель з природними ландшафтами до рівня

країн Європейського Союзу та забезпечення сталого розвитку землекористування [6]. Однак, Верховна Рада України своєю постановою від 2 листопада 2004 року за № 2133 направила проект Закону України про Загальнодержавну програму використання та охорони земель на повторне перше читання [7] і до теперішнього часу не поверталась до розгляду цього питання.

Разом з цим, 17 червня 2009 року Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням за № 743-р схвалив Концепцію Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року. Оскільки зазначена програма не була затверджена, а процеси деградації земель набули свого поширення по всій території України, Кабінет Міністрів України своєю постановою від 22 жовтня 2014 року за № 1024-р схвалив Концепцію боротьби з деградацією земель та опустелюванням та лише через 2 роки – 30 березня 2016 року Національний план дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням.

У зв'язку з проведенням в Україні політики децентралізації влади та підвищення ролі обласних рад та інших органів місцевого самоврядування у вирішенні питань економічного, соціального розвитку та питань охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання відтворення та охорони природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки в межах своїх територій, набуває актуальності питання розробки та затвердження регіональних програм використання та охорони земель. Так, наприклад, у 2016 році були ухвалені або затверджені такі програми: Регіональна програма розвитку земельних відносин у Рівненській області на 2016-2020 роки - схвалена розпорядженням Рівненської обласної державної адміністрації від 3 лютого 2016 року за № 35, але до цього часу не затверджена обласною радою [8], Регіональна програма розвитку земельних відносин у Закарпатській області на 2016 рік - затверджена рішенням Закарпатської обласної ради від 17 березня 2016 року №186 [9], Програма використання та охорони земель міста Києва на 2016-2020 роки – затверджена рішенням Київської міської ради від 14 липня 2016 року №729/729 [8]. Згідно останньої, визначені наступні проблеми в місті Києві, на розв'язання яких спрямована програма: 1) формування земель комунальної власності; 2) удосконалення управління у сфері використання та охорони земель; 3) проблеми землеустрою, зокрема, встановлення меж міста; проведення робіт з інвентаризації земель; встановлення меж ділянок житлової забудови; розробка плану земельно-господарського устрою території міста; визначення та відведення земельних ділянок на околицях міста або в приміській зоні для будівництва соціально необхідних об'єктів: кладовищ, сміттесортувальних станцій, інших об'єктів міського господарства тощо; 4) ефективність використання міських земель; 5) проблеми організації ринку земель; 6) топографо-геодезичне забезпечення робіт, пов'язаних з регулюванням земельних відносин.

Метою Програми використання та охорони земель міста Києва на 2016-2020 роки визначено: 1) встановлення меж міста Києва; 2) формування та оформлення земель комунальної власності територіальної громади міста Києва; 3) визначення шляхів удосконалення управління у сфері використання та охорони земель міста Києва, підвищення ролі місцевого самоврядування у сфері земельних відносин, оскільки, наприклад, у м. Києві розпорядження землями здійснюють 4 органи: Київська міська рада (землями комунальної власності), Київська міська державна адміністрація – землями державної власності, крім земель сільськогосподарського призначення, Головне управління Держгеокадастру в м. Києві (землями державної власності сільськогосподарського призначення), органи приватизації (продаж земель державної власності під об'єкти, які підлягають приватизації); 4) організація оформлення прав на землю усіма землекористувачами; 5) оптимізація земельно-господарського устрою території міста; 6) спрощення процедури оформлення прав на землю; 7) підвищення ефективності міського землекористування та збільшення надходжень коштів до міського бюджету від плати за землю, продаж земельних ділянок та права оренди землі; 8)

підвищення еколого-економічної ефективності міського землекористування.

Характерною ознакою 2 та 3 програми є мінімальна кількість заходів щодо охорони земель.

Очевидно, що регіональні програми мають орієнтуватись на державну програму використання та охорони земель. Але у зв'язку з прийняттям 11 жовтня 2016 року постанови Кабінету Міністрів України «Про ефективне використання державних коштів», в п.12 якої передбачено припинення підготовки проектів нових державних цільових програм, що потребують додаткового фінансування з Державного бюджету [4], марно очікувати на розробку та затвердження такої програми.

Отже, на нашу думку, набуває актуальності, по-перше, питання оновлення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року з урахуванням нових викликів та ризиків для України, обумовлених воєнними подіями на сході нашої держави, деградацією земель по всій території України, Європейською інтеграцією та з урахуванням доктринальних підходів щодо розвитку сучасної державної земельної політики, яка має базуватись: 1) на методологічних і доктринальних засадах функціонального використання землі; 2) на конституційних положеннях і принципах регулювання земельних відносин; 3) на використанні норм міжнародного публічного і приватного права, а також права ЄС про охорону та використання землі в межах державного кордону [3, с. 51]; по-друге, питання розробки та затвердження обласними радами регіональних програм використання та охорони земель із конкретними заходами по напрямку охорона земель, які передбачені в Національному плані дій боротьби з деградацією земель, а відповідальними за виконання по яким визначені обласні державні адміністрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Малишева Н.Р. Розділ 8 Основні функції управління в галузі охорони навколишнього природного середовища // Екологічне право України. Академічний курс: Підручник. – Друге видання / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с. – С.188-194.
2. Мірошніченко А.М. Земельне право України: Підручник. – 3-тє видання, допов.і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 512 с.
3. Носік В.В. Проблеми земельної політики України і шляхи їх розв'язання: позиції експертів // Національна безпека і оборона. – 2009. – №3. – С.50-52.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про ефективне використання державних коштів» від 11 жовтня 2016 року № 710 // Урядовий кур'єр. – 2016. – 20 жовтня. – №196.
5. Шульга М.В. Правові засади державної земельної політики України // Право України. – 2012. – №7. – С.22-27.
6. <http://www.myland.org.ua/index.php?id=1532&lang=uk>
7. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2133-15>
8. <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-programi-vikoristannja-ta-ohoroni-zemel-m-doc278844.html>
9. http://zemreszak.gov.ua/index.php?itemid=1&catid=2:2010-10-20-19-51-05&id=1342:-2016-&option=com_content&view=article

ФРАГМЕНТАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І КОНФЛІКТ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Костицька С.

(студентка IV курсу ОКР «Бакалавр» юридичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка)

Інформаційна революція і надшвидкі темпи розвитку сучасного техноінформаційного простору обумовлюють перманентне розширення кола суспільних відносин, які потребують належного врегулювання, зокрема, що стосується формування третього та четвертого покоління прав людини, виникнення ряду нових об'єктів правового регулювання та перенесення найбільш вагомих питань у сферу міжнародно-правового